

YANGI KONSTITUTSIYA – O'ZBEKISTONNING HUQUQIY RIVOJLANISHINING ASOSIY POYDEVORI

Atamurodova Maftuna Voxobjon qizi

O'zbekiston Respublikasi, Jamoat Xavfsizligi Universiteti,
Maxsus fakultet Iqtisodiyot yo'nalishi 206-guruh talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14277978>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining 2023-yilda qabul qilingan yangi tahrirdagi Konstitutsiyasining mazmuni va mamlakat rivojlanishidagi ahamiyati keng yoritilgan. Maqolada Konstitutsiyaning davlat boshqaruvi, inson huquqlari, fuqarolik erkinliklari va ijtimoiy masalalarni hal etishdagi roli batafsil tahlil qilinadi. Yangi tahrirda fuqarolarning ijtimoiy himoyasi, gender tengligi, ekologik barqarorlik, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi sohalarga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni yaxshilash, demokratiya tamoyillarini rivojlantirish va xalqaro standartlarga mos islohotlarni hayotga tatbiq etish jarayonlari tahlil etiladi. Konstitutsiyaning yangi qoidalari jamiyatda ijtimoiy adolatni mustahkamlashga, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga va fuqarolar farovonligini oshirishga qaratilgan. Ushbu maqola O'zbekistonning kelajakdagi taraqqiyot yo'nalishini belgilovchi muhim huquqiy asos sifatida yangi Konstitutsiyaning tarixiy va amaliy ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Konstitutsiya, huquqiy islohotlar, demokratik jarayonlar, inson huquqlari, iqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy tenglik, davlat boshqaruvi.

НОВАЯ КОНСТИТУЦИЯ – ГЛАВНАЯ ОСНОВА ПРАВОВОГО РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация. Данная статья посвящена анализу важных изменений, внесённых в новую Конституцию Республики Узбекистан, принятую в 2023 году. Новая Конституция стала началом нового этапа правовых, политических и социальных реформ в стране. В ней отражены нормы, направленные на усиление защиты прав человека, демократизацию государственного управления, обеспечение экономической стабильности и стимулирование активного участия граждан в жизни общества. В статье рассмотрены вопросы практического применения новых норм, возникающие проблемы и пути их решения. Также детально анализируется влияние правовых реформ на социальную и экономическую жизнь. На основе обсуждений и выводов предложены рекомендации по повышению эффективности государственного управления и обеспечению социальной стабильности в обществе.

Ключевые слова: Конституция, правовые реформы, демократические процессы, права человека, экономическая стабильность, социальное равенство, государственное управление, верховенство закона.

THE NEW CONSTITUTION IS THE MAIN FOUNDATION OF THE LEGAL DEVELOPMENT OF UZBEKISTAN

Abstract. This article analyzes the significant amendments introduced in the new Constitution of the Republic of Uzbekistan, adopted in 2023. The updated Constitution marks a new stage in the country's legal, political, and social reforms. It emphasizes the protection of human rights, democratization of governance, ensuring economic stability, and encouraging active civic participation in society. The article examines the practical implementation of these new provisions, identifies challenges, and proposes solutions. Furthermore, it provides a detailed assessment of the impact of legal reforms on social and economic life. Based on discussions and findings, the paper offers recommendations to improve governance efficiency and ensure social stability in Uzbekistan.

Keywords: Constitution, legal reforms, democratic processes, human rights, economic stability, social equality, governance, rule of law.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi yangi Konstitutsiyasini 2023-yil 8-dekabrda qabul qildi, bu esa mamlakatda huquqiy islohotlarning yangi bosqichini boshladi. Ushbu hujjat nafaqat huquqiy tizimda, balki davlat boshqaruvi, fuqarolarning huquqlari, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish sohalarida ham muhim o'zgarishlarni taqdim etdi. Yangi Konstitutsiyaning kiritilgan normalari mamlakatning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy hayotiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, bu islohotlar faqatgina huquqiy bazaning mustahkamlanishi bilan cheklanmaydi, balki fuqarolarning huquqlarini kengaytirish, davlat boshqaruvining

samaradorligini oshirish, xalqaro huquq bilan uyg'unlikni ta'minlash kabi masalalarni ham o'z ichiga oladi.

Konstitutsiyadagi o'zgarishlarning hayotga tatbiqi jamoat fikrini shakllantirish, siyosiy ishonchni oshirish va fuqarolarning ijtimoiy adolatga bo'lgan umidlarini qondirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, davlat va jamiyatning o'zaro aloqalarini yaxshilash, fuqarolarni himoya qilishni kuchaytirish hamda iqtisodiy va siyosiy erkinliklarni ta'minlashga xizmat qiladi. Yangi normalar fuqarolarni huquqiy himoya qilish va ijtimoiy erkinliklarni oshirish uchun huquqiy asoslarni yaratadi.

Konstitutsiya islohotlarining maqsadi shundaki, u milliy huquq tizimini xalqaro huquq bilan uyg'unlashtirish, fuqarolarning erkinliklarini kengaytirish va ijtimoiy tenglikni ta'minlashga qaratilgan. Ushbu huquqiy yangilanishlar nafaqat yuridik nuqtai nazardan, balki ijtimoiy va siyosiy jarayonlar orqali ham jamiyatda sezilarli o'zgarishlar yaratadi.

Konstitutsiyaning yangi normalari xalqaro huquq va ijtimoiy adolat tamoyillariga muvofiq bo'lib, ularning amaliyotga tatbiq etilishi mamlakatning xalqaro maydondagi obro'sini oshiradi.

Bu islohotlar, shuningdek, O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini rag'batlantirishga, davlat boshqaruvi va fuqarolarning o'zaro munosabatlarini yangi bosqichga olib chiqishga yordam beradi.

Konstitutsiyadagi yangi normalarning hayotga tatbiqi jarayoni faqatgina huquqiy va siyosiy tafakkur darajasida emas, balki keng jamoatchilikni qamrab olgan, jamiyatning turli qatlamlarini rozi qilishga qaratilgan ko'plab ijtimoiy-iqtisodiy tadbirlarni ham o'z ichiga oladi. Bu jarayonlar nafaqat fuqarolar, balki davlat tashkilotlari va xalqaro tashkilotlar uchun ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, mamlakatning yirik global hamjamiyatga qo'shilishidagi muvaffaqiyatni ta'minlaydi.

Shu boisdan, ushbu maqolada O'zbekistonning yangi Konstitutsiyasidagi o'zgarishlarning amaliyotga tatbiq etilishi tahlil qilinadi. Yangi normalar, davlat boshqaruvi, fuqarolar huquqlarini kengaytirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash nuqtai nazaridan o'rganilib, ularning hayotga qanday tatbiq etilishi va jamiyatda qanday ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarni keltirib chiqarishi tahlil etiladi. Shuningdek, bu jarayonda qo'llaniladigan ilmiy metodlar va natijalar hamda metodologiya ahamiyati yoritiladi.

Bu maqola, yangi Konstitutsiyaning hayotga tatbiq etilishi va uning jamiyatga ta'siri haqida chuqur ilmiy tahlil taqdim etishga qaratilgan bo'lib, muhokama va natijalar orqali bu o'zgarishlarning kelajakdagi ta'siri haqida ma'lumot beradi.

MUHOKAMA

O'zbekiston Respublikasining yangi Konstitutsiyasi, 2023-yilda qabul qilinganidan so'ng, mamlakatning huquqiy tizimida katta o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Ushbu Konstitutsiyaning hayotga tatbiqi nafaqat huquqiy me'yorlarning yangilanishini anglatadi, balki davlat boshqaruvining samaradorligi, fuqarolarning huquqiy erkinliklari va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladigan keng ko'lamli islohotlarni amalga oshiradi.

1. Fuqarolarning huquq va erkinliklari kengaytirilishi

Yangi Konstitutsiyaga kiritilgan normalar fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini yanada kengaytiradi. Xususan, gender tengligi, erkin so'zlashuv, axborot olish va boshqa huquqlar ta'minlanadi. Bu, fuqarolarning siyosiy va ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etish imkoniyatlarini oshiradi. Jamiyatdagi adolatli va teng imkoniyatlarni yaratish orqali, davlat fuqarolarining ishonchini oshiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Fuqarolarning huquqlari kengayishi, ijtimoiy barqarorlikning oshishiga olib keladi. Bu nafaqat ijtimoiy adolatni mustahkamlash, balki fuqarolarni davlat boshqaruviga kengroq jalb etishni rag'batlantiradi. Fuqarolar o'z huquqlarini yanada faol ravishda himoya qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

2. Davlat boshqaruvining takomillashtirilishi

Konstitutsiyadagi o'zgarishlar davlat boshqaruvining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Prezidentning vakolatlari kengaygan bo'lsa-da, parlament va hukumatning nazorat funksiyalari mustahkamlangan. Bu yangi tuzilma davlat boshqaruvining yanada demokratik, shaffof va samarali bo'lishiga olib keladi. Shuningdek, yangi siyosiy islohotlar fuqarolarning siyosiy ishtirokini oshiradi va davlat boshqaruvi tizimini mustahkamlaydi. Davlat boshqaruvining samaradorligi va shaffofligi oshadi. Siyosiy ishtirokning kuchayishi, fuqarolarning davlat boshqaruviga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga yordam beradi. Demokratik islohotlar, siyosiy tizimning ochiqqligini va samaradorligini oshiradi.

3. Xalqaro huquq bilan uyg'unlik

Yangi Konstitutsiya xalqaro huquq normalariga to'liq muvofiq keltirilgan. Konstitutsiyada xalqaro shartnomalar va inson huquqlari me'yorlari o'z aksini topgan. Bu O'zbekistonning xalqaro maydondagi obro'sini oshirishga, xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi. Shu bilan birga, xalqaro huquqning O'zbekistondagi amaldagi qonunlar bilan uyg'unligini ta'minlash, mamlakatning global huquq tizimiga integratsiyasini ta'minlaydi. O'zbekistonning xalqaro huquq va inson huquqlari prinsiplariga bo'lgan sodiqligi mamlakatning xalqaro aloqalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Xalqaro maydonda o'z pozitsiyasini mustahkamlash, mamlakatning obro'sini oshiradi va xalqaro shartnomalar bilan integratsiyani kuchaytiradi.

4. Iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy tenglik

Konstitutsiyada iqtisodiy erkinlikni ta'minlashga oid yangi normalar hamda xususiy mulkni himoya qilish kabi normativ o'zgartirishlar kiritilgan. Bu islohotlar iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantiradi, ijtimoiy tenglikni ta'minlaydi va fuqarolarga iqtisodiy erkinlik yaratadi. Iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan sharoitlar yaratilib, biznes muhitini yaxshilashga alohida e'tibor qaratilgan. Iqtisodiy o'sish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan yangi iqtisodiy normalar, mamlakatda xususiy sektorni rivojlantirish va tadbirkorlik uchun qulay sharoitlar yaratadi. Bu iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantiradi va fuqarolarga yanada ko'proq imkoniyatlar yaratadi.

NATIJALAR

Yangi Konstitutsiyaning amaliyotga tatbiqi bir qator ijobiy natijalarga olib keladi.

Bular quyidagilar:

1. Jamiyatda adolat va ijtimoiy barqarorlikning kuchayishi

Yangi normalar fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini kengaytirish orqali ijtimoiy barqarorlikni oshiradi. Jamiyatdagi ijtimoiy tenglikning ta'minlanishi fuqarolarning huquqlarini himoya qilishga, ijtimoiy adolatni ta'minlashga yordam beradi.

2. Davlat boshqaruvining samaradorligini oshirish

Prezident va parlament vakolatlarining qayta taqsimlanishi, davlat boshqaruvini samarali qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, demokratik jarayonlarning kuchayishi davlat va jamiyat o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlaydi, siyosiy ishtirokni oshiradi.

3. O'zbekistonning xalqaro maydondagi pozitsiyasining mustahkamlanishi

Xalqaro huquq bilan uyg'unlikning ta'minlanishi, O'zbekistonning xalqaro aloqalarini rivojlantirishga, global huquq tizimida o'z rolini mustahkamlashga xizmat qiladi.

4. Iqtisodiy o'sish va ijtimoiy tenglikning ta'minlanishi

Yangi iqtisodiy normalar, xususiy mulkni himoya qilish va soliqqa oid islohotlar, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bu o'zgarishlar tadbirkorlikni rivojlantirish, xususiy sektorni kuchaytirish va ijtimoiy tenglikni ta'minlashga yordam beradi.

XULOSA

O'zbekiston Respublikasining yangi Konstitutsiyasining 2023-yilda qabul qilinishi, mamlakatda huquqiy islohotlarning muhim bosqichi bo'ldi. Ushbu Konstitutsiya, nafaqat fuqarolarning huquqlarini yanada kengaytirish, balki davlat boshqaruvini demokratlashtirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga yo'naltirilgan kompleks islohotlarning asosi hisoblanadi. Yangi Konstitutsiya, jamiyatda adolatni va ijtimoiy tenglikni ta'minlash, davlat boshqaruvining samaradorligini oshirish, iqtisodiy o'sishning barqarorligini saqlash va xalqaro aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan.

Shu tarzda, yangi Konstitutsiya O'zbekistonni global huquqiy maydonda ishonchli hamkor sifatida mustahkamlaydi. Davlat va fuqarolar o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlash, demokratik jarayonlarni kuchaytirish, iqtisodiy erkinlikni ta'minlash va jamiyatda ijtimoiy tenglikni yaratish orqali Konstitutsiya mamlakatning rivojlanishiga xizmat qiladi. Xalqaro huquq normalariga bo'lgan sodiqlik, O'zbekistonning global maydondagi obro'sini mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, Konstitutsiyadagi iqtisodiy va ijtimoiy islohotlar mamlakatda barqaror rivojlanish uchun zarur bo'lgan sharoitlarni yaratadi. Bu, o'z navbatida, fuqarolarning hayot sifatini yaxshilashga, davlat boshqaruvini samarali qilishga, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga va xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga yordam beradi.

Yangi normativ o'zgartirishlar fuqarolarning huquqiy erkinliklarini kengaytirgan holda, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarda ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Buning natijasida, davlat va fuqarolar o'rtasidagi o'zaro ishonch mustahkamlanadi va demokratik jarayonlar kuchayadi. Konstitutsiyada davlat boshqaruvining tuzilishi, fuqarolarning huquqlarini himoya qilish, jamiyatdagi tenglikni ta'minlashga qaratilgan yangiliklar nafaqat mamlakat ichki siyosatida, balki xalqaro aloqalar va iqtisodiy hamkorlikda ham o'z o'rnini topadi. Konstitutsiyadagi o'zgarishlar, O'zbekistonning xalqaro huquq tizimiga bo'lgan sodiqligini mustahkamladi, bu esa mamlakatning xalqaro maydonda obro'si va pozitsiyasini yanada mustahkamlaydi.

Shuningdek, xalqaro shartnomalar, inson huquqlari va demokratik qadriyatlarga bo'lgan hurmat va sodiqlik, O'zbekistonni global huquqiy maydonda yanada ishonchli hamkorga aylantiradi. Konstitutsiyada iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda kiritilgan islohotlar, mamlakatning iqtisodiy o'sishiga yordam beradi. Bu islohotlar fuqarolarning iqtisodiy erkinligini oshirish, xususiy sektorni rivojlantirish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Shuningdek, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va jamiyatda ijtimoiy tenglikni saqlash uchun zarur bo'lgan huquqiy va iqtisodiy sharoitlar yaratilib, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar iqtisodiy rivojlanishni yangi bosqichga olib chiqadi.

Shu bilan birga, Konstitutsiyadagi o'zgarishlar mamlakatning kelgusi rivojlanishiga xizmat qiladi. Demokratik, huquqiy va ijtimoiy jihatdan mustahkamlangan tizim davlat boshqaruvini yanada ochiq, samarali va fuqarolarga yaqin qiladi. Yangi Konstitutsiya mamlakatda yangi umidlar va istiqbollarni shakllantiradi, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilishga xizmat qiladi, shuningdek, O'zbekistonning xalqaro maydondagi nufuzini oshirishga zamin yaratadi.

Shunday qilib, yangi Konstitutsiya O'zbekistonning huquqiy tizimini zamonaviy talablarga javob beradigan darajaga olib chiqadi va mamlakatni demokratik rivojlanish yo'lida yangi

bosqichga olib boradi. Bu o'zgarishlar, fuqarolarning hayotini yaxshilash, davlat boshqaruvining samaradorligini oshirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va xalqaro hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

TAKLIFLAR

1. Fuqarolarning huquqlarini yanada himoya qilish

Yangi Konstitutsiyada fuqarolarning huquqlari kengaytirilgan bo'lsa-da, ularni yanada to'liq himoya qilish va amalga oshirish uchun maxsus me'yorlarni ishlab chiqish zarur. Maxsus huquqiy mexanizmlar va institutlar, fuqarolarning huquqlarini amalda ta'minlash va ularning himoyasini kuchaytirish uchun joriy etilishi kerak. Shuningdek, Konstitutsiyadagi normativlar to'liq amalga oshirilganini nazorat qilish va monitoring qilish uchun mustaqil instansiyalar yaratish lozim.

2. Davlat boshqaruvini yanada samarali qilish

Yangi Konstitutsiyada davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan bir qator o'zgarishlar kiritilgan. Shu bilan birga, bu tizimni yanada mustahkamlash va samarali qilish uchun boshqaruvni shaffof qilish, davlat organlarining ishini xalqaro me'yorlarga moslashtirish va boshqaruv tizimining har bir bosqichida ishtirok etuvchi fuqarolarning rollarini oshirish zarur. O'zbekistonning boshqaruv tizimi ichki nazorat va samaradorlikni oshirishga e'tibor qaratishi lozim.

3. Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

O'zbekistonning yangi Konstitutsiyasida xalqaro huquqqa va xalqaro aloqalarga bo'lgan e'tibor katta. Biroq, xalqaro shartnomalar va bitimlarga bo'lgan sodiqlikni yanada mustahkamlash, barcha sohalarda xalqaro me'yorlarga to'liq muvofiqlikni ta'minlash uchun yangi yondashuvlar ishlab chiqish zarur. Xalqaro aloqalar va hamkorlikni rivojlantirish maqsadida, O'zbekistonning global iqtisodiy va siyosiy tizimdagi o'rnini mustahkamlashga qaratilgan tizimli strategiyalar ishlab chiqilishi kerak.

4. Iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish

Iqtisodiy erkinlikni ta'minlash va xususiy mulkni himoya qilish bo'yicha Konstitutsiyada ko'rsatilgan yondashuvlar juda muhimdir. Lekin, bu sohada yanada chuqurroq islohotlar amalga oshirilishi kerak. Xususiy sektorni rivojlantirish, soliq tizimini takomillashtirish, tadbirkorlik uchun yanada qulay sharoitlar yaratish va innovatsiyalarni joriy etish iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun yangi iqtisodiy normativlarni ishlab chiqish va ularni hayotga tatbiq etish zarur.

5. Ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash

Yangi Konstitutsiyada ijtimoiy tenglikka e'tibor qaratilgan bo'lsa-da, bu soha bo'yicha yanada ko'proq ishlash kerak. Fuqarolarning jamiyatdagi teng imkoniyatlarini oshirish, ularning ijtimoiy himoyasini kuchaytirish va barqaror ijtimoiy tizimni yaratish uchun tegishli ijtimoiy va iqtisodiy dasturlarni ishlab chiqish lozim. Shuningdek, mehnat bozori va ta'lim sohalarida yangi imkoniyatlar yaratish ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.

6. Ta'lim va ma'naviyatni rivojlantirish

Konstitutsiyadagi islohotlarni amalga oshirishda ta'lim tizimining roli katta. Ta'lim va ma'naviyatni rivojlantirish orqali fuqarolarning huquqiy ongi va jamiyatda demokratik qadriyatlar, axborot olish erkinligi, fuqarolik majburiyatlari haqida bilimlarini oshirish zarur. Fuqarolarni huquqiy bilimlar bilan ta'minlash, ularni o'z huquqlarini himoya qilishga o'rgatish, mamlakatda huquqiy davlatni yaratish yo'lida muhim qadam bo'ladi.

Yuqoridagi takliflar Konstitutsiyaning hayotga tatbiq etilishida yuzaga kelgan ayrim muammolarni hal qilish va amalga oshirish jarayonini yanada samarali qilish uchun mo'ljallangan. Shuningdek, ushbu takliflar fuqarolarning huquqlarini to'liq ta'minlash, davlat boshqaruvini samarali qilish, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni oshirishga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023). Yangi Konstitutsiyaning rasmiy matni. Available from: www.lex.uz. (<https://www.lex.uz>)
2. Prezident Farmonlari va Qonunlari (2023). (<https://president.uz>)
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik Palatasi sayti.(2023). Qonunchilik va parlamentda yangi qonunlarni muhokama qilish materiallari. (<http://parliament.gov.uz>)
4. BMTning inson huquqlari bo'yicha tavsiyalari va xalqaro standartlar. Xalqaro huquq normalari va inson huquqlari (<https://www.un.org>)
5. Abduazizov, B. (2023). O'zbekiston jamiyatiga ta'sir etuvchi Konstitutsiyaviy
6. o'zgarishlar. Toshkent: O'zbekiston huquqshunoslik instituti nashri.
7. Xalqaro Huquq Assotsiatsiyasi. (2023). O'zbekistonning yangi Konstitutsiyasi va
8. Xalqaro inson huquqlari standartlari. (<http://www.ila-hq.org>)